

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL III.

„Gazeta” ieșă în fiecare zi
Abonamente pentru Anul III-a
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se prenumără la toate ofi-
ciile postale din țară și din
afară și la dd. colectorilor.
Abonamentul pentru Brașov:
la administrație, piața mare
nr. 22, etajul I: pe un an
10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în
casă: Pe un an 12 fl. pe
șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Unu exemplar 5 cr. v. a. sau
15 bani.
Atât abonamentele cât și
inserțiile sunt a se plăti
înainte.

Nr. 43.

Brașov, Joi 23 Februarie (7 Martie)

1889.

Propunerea lui Gajary și naționalitățile. II.

Brașov, 22 Februarie v.

Amu amintit în articolul pre-
mergător vorbirea de Joi a mi-
nistrului-președinte Tisza. Ea con-
ține un pasagiu caracteristic,
care face lumină asupra tendențelor
ce se urmăresc cu propu-
nerea lui Gajary.

Tisza a vorbit de drepturile
coronei stabilite în art. de lege
XII din 1867 zicându, că aceste
drepturi, între care e și dreptul
de a stabili limba în armată, nu
se pot schimba séu mărgini. Acesta
înseamnă ar întâmpla decât s'ar stabili
în lege limba armatei, după cum
cere opozițiunea maghiară.

„S'a adus” — continuă Tisza —
„ca argument, că în anul 1868 erau
alte raporturi, din punctul acesta de
vedere însă susținut că erau totu acele
raporturi ce sunt și astăzi. S'a zis
că p'atunci (adecă la 1868) esistau în
țără anumite veștăți ale naționalităților
în urma cărora a fost o politică corectă,
de a nu atinge cestiunea limbei în legea
militară. Adevărat, că mulțămită tim-
pului ce a trecut de la 1868 raporturile
s'au schimbat în privința aceasta, der-
cred, că trebuie să recunoșceți că vis-
cocele luptelor naționalităților au pier-
dut mult din vehemența lor și s'au
așezat în cei din urmă patru-spre-șapte
ani, de când conduce afacerile țării a-
cestu guvern, despre care se zice acum
că n'a făcutu nimic în interesul țării.
Toamă de aceea, pe câtu de corect și de
necesaru a fostu, de a introduce sub acestu
guvern limba maghiară ca studiu obliga-
toru în școlile populare, și de a asigura
înțelegerea limbei maghiare prin dispozițiuni
legale (Așa e! în drepta), pe atâtu de ne-
corectu ar fi acuma, decât prin stabilirea
limbei armatei în lege amu aprinde din
nou schinteia, ce încă nu s'a stinsu de totu.
(adevărat! așa e! în drepta. Mișcare
în stînga.)

Înainte de toate rezultă din a-
ceste cuvinte ale ministrului-pre-

ședinte Tisza, că densusul se gân-
desce încă la naționalități, bine
sămțind și sciind, că tăcerea ce
domnesce adî în tabăra lor nu
vine nicidcum de acolo, că na-
ționalitățile nemaghiare ar fi mul-
țumite cu starea lucrurilor, ci
numai de acolo, că ele prin unel-
tirile regimului tizaiștu, care a
făcutu ilosoriu pentru Nemaghiari
dreptul electoral, au fostu scose
de faptu din cadrulu constituțiunei,
așa că nu mai sunt adî nicăiri
reprezentate.

Alu doilea rezultă din vorbele
lui Tisza, că acesta se teme ca
nu cumva schinteia încă nestinsă
se prindă din nou flacăra prin
aceea, că s'ar atinge în legea mi-
litară cestiunea limbei.

Mărturisirea d-lui Tisza mai
dovedește încă, că densusul este
convinsu despre aceea, că la rên-
dul lor și naționalitățile nema-
ghiare au îndreptățirea de a pre-
tinde concesiuni în privința limbei
lor materne în măsura în care le
pretind Ungurii pentru limba ma-
ghiară.

Ba mai multu. Punându în le-
gătură cu cestiunea limbei în ar-
mată și măsurile privitoare la in-
troducerea forțată a limbei ma-
ghiare în școlile populare precum
și dispozițiunile „legale” pentru
învățarea limbei maghiare, minis-
trulu-președinte Tisza mai recu-
noșce indirectu, că acele măsuru
pe cari le numește „corecte” și
„necesare” au fostu luate în pre-
judiciul și în detrimentul drep-
tului de limbă alu naționalităților,
cu scopu de a pregăti terêmulu
și pentru introducerea succesivă
a limbei maghiare în armată.

De aceea susține Tisza că
n'ar fi corectă a aprinde din nou
cărta pentru limbă; de aceea pre-
feră elu de a se introduce pe fu-
rișu prin propunerea lui Gajary
și în armată praxa nenorocită, ce
a urmăritu guvernulu séu timpu
de 14 ani.

Să nu se atingă în lege ces-
tiunea limbei, zice d-lu Tisza, der
cu atât mai multu se se submi-
neze pe dedesuptu dreptulu de
limbă alu naționalităților nema-
ghiare și în armata comună, sin-
gura instituțiune, unde până a-
cuma nu au străbătutu certele fa-
tale de rassă.

Nu este ôre vorba aici de a-
ceeași metodă, ce s'a practicat și
față cu legea de naționalitate din
1868, care a rămasu în vîgore pe
hârtia, ér în realitate a fostu și
este cu desevêșire ignorată, căl-
cată în picioru și subminată de
guvern și de organele sale?

În față uneltirilor pentru pri-
vilegierea limbei maghiare și în
armată, e lucru firescu prin ur-
mare că popôrele nemaghiare, și
în specialu Românii, nu pot ră-
mâne nepăsători, mai alesu după
ce îndreptățirea lor de a pretinde
aceleași concesiuni pentru limba
lor maternă, ce le pretinde pro-
punerea lui Gajary pentru Unguri,
este mai pre susu de orice îndo-
ială, ba sunt în dreptu naționa-
litațile nemaghiare a pretinde a-
nalogu întrebunțarea limbei lor
materne și la esamenele de ofi-
ceru în armata honvedilor. A
le nega acestu dreptu naționali-
tăților ar însemna a le nega po-
sibilitatea, ca tinerii din sînul
lor să îmbrățiseze cariera de ofi-
ceru, ceea ce nu pôte fi nici în
interesul armatei, nici în acela
alu tronului, cu atât mai puțin
în interesul statului.

Niciodată nu s'a impus mai
multu ca acuma necesitatea de a
se respecta în armată principiul:
dreptu egal pentru totu! Prin re-
alisarea propuneri lui Gajary însă
s'ar introduce și în șirurile arma-
tei virusul descompunătoru alu
inegalității, dându-se o lovitură
de mörte dreptulu de limbă alu
naționalităților nemaghiare.

DIN AFARĂ.

Unu complotu contra regelui Milan.

O depeșă din Viena adresată țiaru-
lui „Times” dă următoarele amănunte a-
supra unui complotu contra regelui Mi-
lanu, — complotu care se urde de re-
fugiații sêrbi și muntenegreni din Ro-
mânia. Hârtiile prinse la Bucuresci de
poliția română ar fi acuma la Belgradu
și ministeriul de interne ar fi adresat
o copie reprezentanților marilor pu-
teri. Din scrisori rezultă, că Tasanno-
vic, șefulu radicalilor, e compromis în
acestu complotu. Elu n'a fost arestat
până acuma din cauză că e forțe bol-
navu. Planulu conspirațiunei era urmă-
torulu: Unu ôrecare Seci, fostu oficeru
sêrbu, trebuia să trecă granița aprôpe
de Cladova, cu o bandă de muntene-
greni, cari trăiescu refugiați în Bulgaria
și România, să traverseze valea Timok
unde radicalii sunt mai tari și să-și
mărească rîndurile cu nemulțămîți ce vor
întâlni în drumu. Scopulu definitiv al
acestui complotu era detronarea regelui
Milanu și aducerea dinastiei Carageor-
ghevici, detronată de Scupcină în anul
1848. Fondurile pentru acestu complotu
ar fi din isvoru panslavist.

Afacerea ligei patriotice.

Fiile guvernului francesu aprobă
procederea guvernului și spun, că cei
mai mulți deputați ar fi zis: În fine
s'a îndeplinitu unu act de autoritate.
Organele contrare guvernului zicu, că
guvernulu a făcutu o prostia. În cercu-
rile boulangiste se susține, că desființa-
rea ligei va folosi repede causei lui Bou-
langer. Decă conducătorii ligei ar fi
fostu arestați, ar fi izbucnită séra o re-
voluțiune. Dealtmîntrelea acesta va
isbucni fără veste, decât se voru comite
acte de violență. Deroulde a istorisit
că a refusat a răspunde la interogato-
riu. Nu s'a confiscat mai nimic, ci
numai câteva registre și liste de con-
simțire. Elu așteptă de multu per-
chisiția domiciliară, de aceea a pus
la locu siguru hârtiile. Numai câteva do-
cumente s'au confiscat, care erau ne-
cesare pentru lucrările nemijlocite. Târ-
ziu vré să opréscă guvernulu adun-

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

Chiuituri și doine.

Cucule cu penă sură
Ce totu cântă la noi pe șură,
Au ție-fôme, au ție-sete
Au ție-dor de codrul verde?
Nu mi-e fôme, nu mi-e sete,
Nu mi-e dor de codrul verde,
Dér mi-e dor de satulu meu
C'am lăsatu trei mândre 'n elu:
Una'n dealu și alta 'n vale,
Una 'n ulița cea mare,
Una 'n capulu satului.
Cea din dealu ca unu pahar
Cea din vale ca o flôre,
Cea din capulu satului
Pune'mi mörte capului.

U-iu-iu găină grasă,
Eri erai pe după casă,
Astăzi ești friptă pe mäsă.
U-iu-iu găină sură
Eri erai pe după șură
Astăzi ești la mine 'n gură.

Pus'am gându Dumneșescu
Ca să mă călugărescu,
M'oiu călugări pe draculu
Oă fetele îmi punu capulu.

Astă séră-i săptămână
Eram cu mândra de mână
Și-i totu diceam séra bună,
Séra bună mondru dulce
Séra bună și m'oiu duce,
Nu te duce bade duce
Că te țiu cu turtă dulce.
De m'ai ținea cu zăcharu
Că mi-am pus hainele 'n caru,
Și mi-am pusu picioru 'n scară
Să mă ducă la Sibiu érá.

Mândra mea cu ochii mic
Mă face sé viu pe-aici,
Mândra mea cu ochii verđi
Ești afară de mă veđi,
Ești afară pân' la pôrtă
De veđi dorulu cum mă pôrtă.

Étă Domnu intră 'n satu
Și-ar trebui ospetatu
C'unu dărabu de lemnu uscatu.

Insura-m'ășu insura
Urită nu mi-ășu lua,
Nici frumôsă nu'mi prea place
Că prea mulți pretinî îmi face.

Fost'am ficior nu prea forțe
Și-am iubită fetele tôte,

Câte fete 'n brațe-am strînsu
După mine tôte-au plânsu
Și pe câte-am sărutatu
De mine nu s'au lăsatu.
De te-oiu strînge și pe tine
Și tu 'i plînge după mine
Și de te voiu săruta
De mine nu te 'i lăsa

Mândru, dragostile nôstre
Ne-au rămasu pustii pe cöste,
Și am fostu Vineri la el.
Și au răsăritu viorele,
Viorele florî adênci
Când le veđi mândro să plîngi.

Sărută-mă mândro 'n gură
C'aséră-am mîncat friptură,
Friptură de turturea
Și mi-e gura ca mierea.

Tu Mărie, gura ta,
Pentru unu galben nu o-ășu da,
Pentru unu galbinu pentru doi,
Pentru doispredece boi.

Poesii populare.

I.

Înălțate Impérate

Nu m'ênstrăina departe,
Că n'am părinți sé mă cate
Și mândruța nu mă pôte,
Surorile'su tinerele
Nu sciu cărările mele.
Așa-mi vine câte-odată,
Să mă suiu la munți cu pétră
Să vedu pe mândra odată.
Pădurice dragă-mi ești
Téra mea departe ești.
Străinu'su ca cucu 'n codru,
Necăjitu'su fără modru.
Străinu'su ca pasérea
N'am milă nicăirea.
Străinu ca puiulu de cucu
N'am milă unde mă ducă.
Nu bate Dómne pe nime
Cu ce m'ai bătutu pe mine,
Dela gură voiă'mi făcu
La inimă plîngu și tacă.

II.

Trandafir brașovenescu,
Vai de mine multu dorescu
Cu badiu să mă 'ntêlnescu,
Două vorbe să-i vorbescu
Apoi să mă despărțescu.

III.

Lelița cu ochii mic,
Ce mă faci sé vinu pe-aici?
Lelița cu ochii verđi,

rile ligei. De șapte ani există liga și a fost încurajată de omeni, cari sunt la guvern, a avut totdeauna un loc oficial la ocaziuni sărbătorești. Intre aderenții ei cei dintâi se află foști miniștri, ca Raynal și Waldeck-Rousseau.

O convorbire cu Crispi.

Correspondentul din Roma alți dăiaului „Newyork Herald“ a avut o convorbire cu ministrul-președinte italianu Crispi, care a dîst, între altele, că puterea lumescă a Papei aparține trecutului. Din această parte Italia n'are să se témă. Papa e amenințat nu de guvernul italianu, ci de intrigile Vaticanului și de încurajarea și așțarea unei populațiuni incitate peste măsură. Acestea trebuiesc evitate, ori cu asprime înăbușite; sunt nutrite de elemente din afară, instigatorii sunt cunoscuți Guvernului și supraveghiați. Ce privește pozițiunea Guvernului față cu Franca, Crispi dice că el personalu nu nutrește față cu ea nici un simțământ neamical. Din contră ținta lui e să lege cele două națiuni prin strînsă amiciție, care să nu se potă spulbera așa curîndu.

Sporirea artileriei germane.

În consiliul federalu germanu s'a depus bugetul suplimentaru în sumă de peste 21 milioane. Din acestea, vr'o 19 milioane sunt destinate pentru scopuri militare și 1/2 milionu pentru marină, restul pentru măsurile contra comerțului de sclavi în Africa orientală. Cererea celor 19 milioane pentru armată e motivată cu aceea, că artileria franceșă și rusă e superioară celei germane și deci Germania trebuie să ia măsuri coreșpundătoare. E necesar de o un număr forte mare de baterii cu un număr mai mare de tunuri provîdîndu-se și cu carile de munițiune cu cai cu totu. Pentru acesta voru fi necesari încă 3476 cai și vr'o 3000 da omeni mai multu.

Din dieta ungară.

În ședința dela 1 Martie, Akusiu Bedthy rectifică unele vorbe ale sale, dîcîndu, că elu n'are tendința d'a se împărți armata în două, ci dorește numai, ca să se respecte în armată întocmirile legale.

Edm. Ionas are încredere în asigurările guvernului; primesce amîndoi paragrafi cu propunerea lui Gajary.

În ședința dela 2 Martie, Albert Kiss vorbi din punctu de vedere alți instrucțiunii ungresci în contra §. 25, dîcîndu că guvernul vrea, ca și contele Thun să germanizeze.

Ministrul de instrucțiune Csaky dice, că ordinațiunea sa în privința limbei germane ar fi trebuit să o dea și dacă n'ar fi fost de loc în tractare proiectu.

Ești afară de mă vedî,
Ești afară pîn' la pîrtă
De vești dorul cum mă pîrtă.
Cine mă vede prin sat
Dice că-su căne turbatu,
Dér eu nu-su căne turbatu
Că sunt băiatu fermecat
Cu aschiuță din portiuță
Cu baer dela cretință
Cu farmecile mândrii
Cu baera cretinții.

IV.

Cine n'are doru în lume
Pote trăi multu și bine,
Să nu trăiască ca mine,
Că eu cu atăta doru
Nu trăiesc și nici nu moru,
Ci într'una totu doresc
Cât trăiesc numai oftesc,
Nu știu făcut'am eu réu
Ori m'a bătutu Dumneșeu,
Nu știu n'am mai făcutu bine
Ori dór' m'a ursitu pe mine
De par'că dîlele mele
Mi-lea ursitu tôte rele
Și par'că viața mea
Mi-a ursitu tóta rea.

tul de lege militară. Cunoșcerea limbei germane e nu numai de dorit, ci și necesară, mai alesu pentru cariera militară. Și-apoi mai importantă e siguranța statului și pregătirea lui de luptă, de cătu cultura națională; căci mai înteu trebuie asiguratu statul și patria, și numai dup'aceea se pote vorbi despre dezvoltarea unui interesu de cultură națională. Situațiunea esternă a Europei e astfel încatu li-se impune tuturor statelor — acum chiar și Angliei! — să se pregătască de luptă. Acesta se nu o pîrdă din vedere mai alesu *statul ungaru, în a cănu nemijlocit vecinătate se află o inimă politică umplută cu materii explozive.* (Cei din stînga îi strigă în batjocură „Hoch“, la care cei din dreapta răspund cu „eljen“.) Prin ordinațiune nu se sacrifică nici un interesu de cultură. Instrucțiunea germană se face în limba germană numai în clasa 7 și 8. (Protestări în stînga: Asta-i nelegal!); de altmîntrelea ordinațiunea încă nici nu s'a trimis școlilor confesionale.

Iuliu Horvath dice, că ar fi mai cu scopu să se resolve cestiunea limbei ungresci prin lege. Nemșese să se învețe numai cătu e necondiționat necesar; obiectele teoretice însă să se potă esamina în limba ungară. Națiunea lui Gajary oferă garanția destulă. Opoziția are datorința să lucreze pentru răsturnarea cabinetului, dér cei cari se gerază ca apărăt ori ai libertății și ai constituțiunii, să nu-și ia refugiu în mijloce care pretîndîndu au dusu la răsturnarea constituției și a parlamentarismului. Persoana ministrului nu trebuie sub nici o împrejurare insultată. Dacă opinia publică cere răsturnarea cabinetului, de ce nu așteptă opoziția până ce opinia publică îi dă în modu constituționalu sprijinul său? Numai 500 de bărbați inteligenți sunt cari aprobă ca parlamentul să urmeze o politică de obstrucțiune? Dacă vađa camerei, a președintelui și autoritatea guvernului...

Aci se nasce unu tumultu grîznicu, se audu strigăte, președintele chiamă la ordine și declară că în casu de repetire pe astfelu de deputați (ca Csatar de exemplu) îi va preda comisiei de imunitate ca să decidă asupra eschiderei lor pe unu timp.

Horvath nu aprobă purtarea opoziției și o provocă să rămîna pe lângă felul de luptă parlamentară, altfelu va uni împrejurul guvernului întreaga „națiune“.

Polonyi vré să respingă în numele opoziției imputarea făcută opoziției, că urmărește politică de obstrucțiune, drépta nu-lu lasă să vorbescă, președintele dice că Polonyi n'a fostu atacat personalu, opoziția cere cuvîntul pentru Polonyi, tumultul e atăt de mare, încatu vorbele președintelui nu se mai audu. Camera hotărăse să nu vorbescă Polonyi, cu tôte astea președintele intervine ca să-lu lase să vorbescă, Polonyi îi mulțamesce, însă renunță la cuvînt.

Contele Apponyi dice, că desbatea n'ar fi fostu atăt de înverșunată, dacă legea ar urmări scopuri curatu militare. Cu moțiunea lui Gajary nu e mulțamit, deorece ea e o traducere a instrucțiunii esistente ađi în putere (Strigări în stînga: O rușine!) Dispozițiunea de a servi alți doilea anu voluntari și generalisa frecările periculoșe în monarhiă. Ce privește cestiunea limbei, garanțiile se se ia în lege. Nici cestiunea instrucțiunii militare și a instruirii recruților, nici cestiunea folosirii limbei ungresci în armată n'au fostu rezervate drepturilor coronei, ci factorii legislațiunii decidu în astă privință. Guvernul se fi venit cu legea fără §§ 14 și 25. Acum să porțe consecințele.

Din parlamentul austriac.

În ședința dela 28 Februarie, după vorbirea deputatului Vaschaty, s'a petrecut următoarea scenă furtunoșă:

Dep. Dr. Vitezich ridică gravamine,

că populațiunei croate a Istriei nu i-se publică legile țării și ordinațiunile în limba croată. Guvernatorul nuscie nici limba croată, nici cea slavonă și nici funcționarii săi nu știu deplinu croatesce. Autoritățile italianizează Istria. Funcționarii nu se pot înțelege cu poporul. Unu mergu mîna n' mîna cu irredențiști.

Dr. Vergotini (italianu): Aceste suspiciuni sunt forte nobile. — Dr. Vitezich: Țineți flinca! (Intreruperi furtunoșe și strigăte de indignațiune în stînga.) Locul lui nu e în parlamentu! (Tumulțu continuu și strigări din amîndou părțile: Pfui! Afară! Asta-i cultură slavă! ga). — Dr. Weitlof: Asta-i scandalu! — Dr. Vaschati: Să nu intrerupă! Vitezich și Vergotini se insultă, dér nu s'audu în șgomotul cel mare). — Dr. Menger: Să nu mai vorbescă! A ofensat camera!

Președintele sună mereu și chiamă la ordine pe amîndoi.

Dr. Vitezich: Mi apăr naționalitatea mea! — Dr. Vergotini: Apărăți-o, dér fără a ofensa pe a mea. (Strigări în dreapta: Nu te amesteca în vorbă! Strigări în stînga: Asta nu-i purtare! Să nu mai vorbescă! Neliniste continuă în întreaga cameră).

Președintele chiamă la ordine spunîndu că închide ședința.

Dr. Vergotini: Ceru scuse d-lui președinte. Eu mi-apăr naționalitatea. — Contele Lazansky: N'ai cuvîntul! Să tacă! (Mare larmă și ferbere, Vitezich și Vergotini gesticulează unu contra altuia).

Președintele încheie ședința. (Deputații se adună în grupe în mijlocul sălii apoi se despartu forte iritați).

SCIRILE ȚILEI.

Puşca cu repetiție în România. Precum află „Rum. Lloyd“ din cercuri militare, d-lu G. Pinos a propus ministrelui român de războiu să transforme pușca armatei române Martini Henry și Peabody Henry în pușcă cu repetiție. Transformarea ar fi să se facă prin anexarea unui aparatu la pușcă, se pote aședa de ori ce soldatu și costă numai câțiva franci; pușca transformată astfelu dă vr'o 70 împuşcături pe minutu. Cu acesta s'ar fi rezolvat o mare problemă căutată de ani de dîle de cătră fabrica de arme austriacă Wernld. Delegatul inventatorului englesu va sosi peste 8—10 dîle în Bucuresci și se așteptă a se face interesante experimente.

Comitetul societății „Școlă română“ din Sucéva a decisu în ultima sa ședință, ca în toți anii, în cari va veni d-lu Moianu în Bucovina cu scopul ca să deschidă unu cursu de impletit, să contribuie câte 15 fl. Forte bine ar fi, dice „Revista Polit.“, dacă ar lua parte la acest cursu și câte unu învățatoru din fiecare districtu românesc, căci acești învățatori ar putea apoi să instrueze și pe alții în acestu ramu forte folositoru de industrie.

Balul în institutul de nebuni din Sibiu. La 2 Martie n. s'a întocmit o petrecere cu danțu în institutul de nebuni din Sibiu pentru înveselirea bolnavilor. S'a jucat de minune în sala de mîncare a despărțimentului femeilor, care era frumosu împodobită. La masă s'a bătut bere și s'au ținutu toate pentru guvern (n'au lipsitu nici abzugurile), pentru direcțiune, pentru medici și a. În fine se făcu o adevărată demonstrațiune politică. Unu vorbitoru spre mare mirare stăru pentru noulu proiectu de lege, dér fu întâmpinat cu o furtună „de abzuguri“. Opoziția a obținut — majoritatea voturilor. — Minunată asemănare mai face „Herm. Ztg.“, fôia devotată de altmîntrelea intereselor mașgiare.

Sporirea cavaleriei române. Regimetele de călărași Nr. 6, 7, 8 și 11 se voru spori cu dîna de 1/15 Aprilie cu câte două escadrone permanente.

Locotenentului Sabinu Hodoșu din reg. 50 de infanterie i-s'a primitu cererea de a fi ștersu din controalele armatei.

Medicul militar Dr. Albinu Pept e transferat dela spitalul garnisoniei Nr. 14 din Lemberg la reg. 2 de infanterie.

Mediculu de honveșu în rezervă Dr. Emilu Pușcaru i-s'a primitu cererea d'a fi ștersu din controalele honveșimii cu dîna de 28 Februarie.

Correspondența „Gaz. Trans.“

Făgărașu, în 2 Martie 1889.

Domnule Redactoru! Sub impresiunea unei bucurii de care avui plăcuta ocaziune a mă împărtași la o ședință a reprezentanței bisericesci și senatului școlasticu ținută la 24 Faur a. c. sub presiulul Beverendissimulu Domnu Vicariu Basiliu Rațiu pentru censurarea școlitelor bisericesci și a școlii pe anii 1886—1888, m'am decis a a vă raporta despre o faptă nobilă și demnă de imitat, ce merită a o cunoșce și onoratul publicu cetitoru.

Deci déră îmi permitu a vă ruga să binevoiti a da locu în colonele prețuitei „Gazete“ următoareloru rînduri:

După cum este cunoscut, școlă confesională gr. cat. stă tare réu, căci edifiul școlii e vechiu, micu și umedu încatu nu coreșpunde de locu prescrieriloru legii și din această cauză pote fi închisă în totu momentulu.

Lipsindu mijlocele, fără care tată de familiă trebuie să fi îngrijat de școlă și viitorul copiiloru săi, pe cari e silitu a'i da la școlă străine chiar din frageda loru etate.

Era timpul supremu să se facă ceva, — și étă că furăm fericit a căpeta ca vicaru unu bărbatu zelosu și consciu de chiamarea sa, care după unu interval forte scurtu dela instalarea sa aici, prin instructivele sale predice Dumineca și în sărbători atăta a influențat și animat pre credincioșii săi, încatu în împrejurările acestea grele s'au adunat prin colecte benevole preste 500 florini v. a. spre scopul zidirii unei școlii coreșpundătoare.

Fiindcă la zidirea școlii după unu preliminaru de spese se reoeră circa 2900 fl., Reverența sa încă a oferit spre scopul din cestiune capitalulu său depus la Furnica de 500 fl. v. a. ceea ce a mișcatu pe toți cei de față.

Dacă va succede să fim ajutatu și din alte părți, unde s'a făcutu apel, și cu deosebire dacă pre venerabilulu consistoriu metropolitanu se va îndura a da unu ajutoru de 1000 fl. v. a. din vre-o fundațiune, cel puținu pe lângă replătire în 10 ani, atunci edificarea școlii este asigurată în cel mai scurtu timp și copiii voru fi scutiți de a fi maltratați de micuți cu limbă streine.

Așa dér fiindu că meritulu în această afacere de mare însemnătate este numai alu Reverenței sale d-lui Vicariu, fără asiguratu, că prin actulu acesta de binefacere i-se va eternisa memoria și i-se va ridica unu monumentu care va arăta următoriloru pe binefăcătorulu său.

Incheiu dorind ca Dumneșeu să i dea sănătate, putere și viață lungă ca să se potă bucura de fructele osteneleloru sale.

Unu membru din reprezentanța bisericescă.

Iva mică, 26 Februarie 1889.

Domnule Redactoru! În Nr. 32 alți organulu ce binevoiti a-lu redacta, am cetit în correspondența publicată de „bărgăuanulu“ unele amintiri despre școlile comunale din Rebra-mare și Iva-mică. Voiescu a face unele rectificări

În cele publicate de domnul corespondent "bărgăuanul" referitoare la școala comună din Ilva mică.

În susul numita corespondența se amintescă cumcă d-lă preotă locală să fiă trăsă în cercetare pentru școala comună. Nu potă să dau dreptă acestei aserțiunf — ca unult ce știu cum s'au petrecută tôte lucrurile referitôre la școala comună — deôrece d. preotă în tôteafacerea școlii comunale nu s'a amestecat (și a lăsată ca cei cu școala comună să se jôce mendrele în contra școlii confessionale? Red.), ba din contra, s'a ferit de a veni în conflictă cu mai marii școlii comunale. (De ce nu ne spuneți cum stă lucrulă cu acestă afacere? Red.)

Este adevăru înșă cumcă notarul și primarul suntă suspendați, în urma unor incuse false făcute din partea învățătorului comună Traian Moldovanu. Că incusele făcute au fostă false, au dovedită chiar martorii, la cari s'a provocat d-lă Moldovanu, prin fasiunile date în decursul cercetărei, carea dea a trecut și se așteptă numai sentința.

Se dice mai departe de d. corespondentă, că învățătorul comună fugindă în Bistrița sub pretextă, că e a lungat, 2 săptămâni a ședută acolo pe șpelele comunei cu diurnă de 5 fl. pe și, când în fine a fostă trimisă acasă cu 4 gendarm, cari totă în sarcina comunei, deocamdată, au să-lă apere — contra nu știu cui?

Nu știu dela cine s'a informată d-lă corespondentă de așa ceva! Trăescă în susă șișă comună și nu am audit depre acestă, decâtă acum dela d. corespondentă. E dreptă cumcă învățătorul a absentat din comună, der nu înainte de 16 Faură, când scrie d. corespondentă, ci în 18 Faură, căpătândă concediul dela presiulă senat. școl. comună din locă, până în 22 Faură, cu scopă de a și strămuta familia dela Gherla în locă. De gendarm ca să-lă apere nu a avută lipsă. Trei alți — decâtă nu mă înșelă — au trecut în 6 Faură a. c. de când avemă nenorocirea a susinē învățătorul comună, der İlvani nu l'au silită să fugă la Bistrița și să și țină postă de gendarm, voindă İlvani a încurajă prin acestă ori și ce altă genă din partea puterilor dălei și îndestulindă-se cu ceea ce s'a început prin suspendarea notarului și primarului, — deși aceștia nu au purtată nici o vină, ba din contra au fostă patroni școlii comunale.

Ilvanu d. n.

Cum se respectă la noi limba românească.

Cetimă în „Revista Politică“ din Suceava sub titlulă de mai susă următoarele:

Êtă o dovadă nouă, cum se respectă în patria lui Ștefană celă Mare limba românească: Tômna trecută s'a deschisă și în Suceava, ca în tôte celelalte orașe din Bucovina, o școlă pentru înaintarea și întărirea culturii meseriașilor (gewerbliche Fortbildungsschule). După obicei-tele de învățămētū, care se predau în acestă școlă, ar crede cineva, că'n Suceava o populațiune românească nu există de ôrece limba românească între aceste obiecte nu se află. Pe strănepoții lui Ștefană celă mare nu i-au înghițită pământulă, nu i-au mâncată nici guzani, nici nemții, nici polonii, nici jidani, ci ei mai trăescă încă în vechia capitală a vechii Moldove în numără de mai multe mii până adă chiar. Ei toți suntă meseriași, și anume: pietrari, dulghieri, stolar, crotori, cojocari, ciobotari, bărbieri, curelari, bacali ș. m. d. Ôre toți aceștia nu au dreptulă de a se cultiva și de a și cultiva limba loră maternă? Românii suceveni să aibă numai datorința, de a plăti biruri, din cari să se înființeze institute pentru cultivarea celorlalte naționalități și pentru germanizarea copiilor Românilor? Ticalôsă mai este starea lucrurilor, în care trăim! În Suceava nu există populațiune românească nici o școlă populară românească. Copii Românilor suntă

silită să cerceteze cele două școli germane, ale căroră conducători nu suntă nici măcart examinați din limba românească. Și astăzi se înființă o școlă pentru meseriași, în care se trece la ordinea dălei peste limba română! Nu este acestă a și bate jocă de populațiunea românească? Legile fundamentale ale statului nu suntă ele făcute și pentru Români?

În Suceava are orice meseriaș, fie elă Română seu nu, trebuință neapărată de cunoscința limbei românești: 1) pentru că orașul se află în mijloculă unei populațiuni românești, și 2) la hotarulă unui stată românești. Meseriași vin prin urmare necontenit în atingere cu Român. Acestă atingere este isvorulă din care ei trăescă. Din cauza acestă au învățată până acuma toți meseriași germani și poloni din Suceava limba românească, și toți suntă silită prin referințele, în care trăescă, să o cunoscă și să o vorbescă, ei au de ea trebuință ca de o bucată de pâne. Școlă, care s'a deschisă tônia trecută pentru dâșii, trebuia să considere acestă trebuință. Dacă meseriași ar fi avută votă la alegerea obiectelor din acestă școlă, ei ar fi alesă de sigură și limba românească. Dără aicea n'au avută ei să hotărască, ci nisce factori orbită de ură în contra limbei române, cărora le place de-a întrebunța ori ce ocaziune, spre a isbi în autoritatea limbei românești. Acești ômeni declară necontenit, că'n Bucovina este de prisosă să învețe cineva românește; ei stăpânescă și în era lui Taaffe tôte viața publică. Deplorabilă și tristă este adevărulă, că'n unele corporațiuni, care au votă la hotărîrea obiectelor de învățămētū la școala meseriașilor din Suceava, se află și unii Români, și tocmai acestă este rușinea noastră națională. Între aceste corporațiuni este în prima linia comitetulă țării, expresiunea dietei bucovinene, care este, precum ni-o spună străinii, în prezentă în majoritate națională, ună lucră pe care noi Românii nu-lă simțimă. Noi credemă, că, decâtă majoritatea dietei ar fi națională, lucruri, ca cele discutate de noi aicea, nu s'ar putē întempla.

A doua corporațiune este comitetulă comună ală orașului Sucevi. Și aicea ședă câți-va reprezentanți vrednici ai populațiunii românești din Sucevă, aleși toți, afară de unul, din voința căpitânului c. r. districtuală. De ce ôre acești bravși consciențioși reprezentanți ai Românilor nu ceră respectarea limbei românești în școlă cea nouă înființată pentru meseriași? Deôrece presupunemă, cumcă ei tacă nu din intențiune rea, ci din nebagare de sēmă, dorimă prin articolulă acesta să atragemă atențiunea loră la acestă obiectă durerosă, ba chiar rușinosă, căci altă poporă din Austria nu l'ar suferi în tăcere, precum făcă reprezentanții noștri din diferitele corporațiuni ale țării...

Din camerele române.

Senatulă. Ședința dela 14 Februarie. D-lă Th. Rosetti citește proiectulă de lege pentru votarea de 30,000 lei acordată pentru stingerea datoriilor Ateneului Român. Citește apoi decretulă regală, prin care sesiunea corpurilor legislative se prelungescă până la 15 Martie. D-lă Ciușlea își reînnoesce cererea sa pentru a se restaura Mitropolia de Tergoviște.

D-lă P. Grădișteanu își desvöltă interpelarea sa făcută în privința tîrgului dela Strehaiia. Spune, că se vede silită să transmită subiectulă interpelării sale și în scrisă, ca să o potă citi și d. ministru de interne. care nu e prezentă. Arată cum Strehaiia, din documente, se vede că are dreptă d'a avē tîrgulă de săptămână încă de pe vremea lui Constantină Basarabă. Consiliulă județeană a oprită înșă acestă tîrgă, ba și pierdă aproape tôte săptămâna aic. Arată și alte neregularități ce se petrecă acolo. Cere ca guvernulă să intervină, în sensulă d'a se pune capătă neregularităților. D-lă T. Rosetti, ministru, recunoșce

că în adevără suntă neregularități. Promite, că ordinea se va stabili. Se procede la alegerea unei comisiuni, care să studieze proiectulă d-lui V. A. Urechia în privința monumenteloră naționale.

Camera. Ședința dela 14 Februarie.

Se procede la alegerea a 8 membrii pentru completarea comisiei de 20 membri cerută de ministrulă de resbelă, pentru a și face comunicări relative la fortificațiunile capitalei și la lucrările din ministrulă de resbelă.

Au fostă aleși d-nii: Ionă Lahovary, Iacobă Negruzzi, Tache Ionescu, P. Ene, Ionă Lecca, D. A. Sturdza și C. Răceanu.

D-lă ministru de finance rôgă a se lua imediată în desbatere proiectulă de lege prin care se deschide ună credită de 136 mii franci pe sēma ministruluiă seu, pentru restituirea de nisce taxe ilegală percepute. — S'a votat.

Vine apoi la ordinea dălei creditulă pentru dărimarea turnului Goliei din Iași.

D-lă Nicolae Ionescu vorbesce în contra dărimărei, pe motivă, că e ună monumentă istorică. Iașulă este orașulă turnurilor. Bisericile cu clopotele și clopotnițele suntă ună semnă de păstrare a independenței nostre la Dunăre. D-sa arată, că d. primară ală Iașiloră e în contra tuturoră turnuriloră, a pusă să se dărime și turnulă dela biserica Trei Erarchi, din Iași. Eu, dice d. Ionescu, am telegrafiată imediată d-lui P. P. Carpă despre acestă, der d-sa nu mi-a răspunsă nimic. D-sa protestă în printriva sumei ce se cere și în printriva obiectului de a se dărma fără a se repara. Cere a nu se vota acestă credită.

D-lă T. Maiorescu, ministru ală culteloră, susține proiectulă pe motivă, că turnulă Goliei e periculosă pentru trecători. Dacă nu va fi dărimată se va întempla într'ô și o mare nenorocire, căci elă amenință a se surpa.

D-lă Mihailă Cogălniceanu își exprimă regretele sale pentru că se dărimă monumentele naționale și rôgă pe d-lă ministru ca să vie mai de grabă cu ună proiectă de lege prin care să se prevadă restaurarea monumenteloră naționale.

D-lă Tomi dice, că turnulă Goliei e imposibilă de reparat, căci e forțe ruinată.

După nisce esplicații date de d. Maiorescu, discuțiya se inchide. Se pune și votă luarea în considerațiune și se primesce.

D-lă Th. Rosetti citește decretulă prin care se prelungesce sesiunea came-rei până la 15 Martie viitoră.

Concertulă D. Popovic.

După cum amă amintită, concertulă dată de distinsulă baritonistă română de dincolo de Carpați, d-lă D. Popovic, a succesă pe deplină în tôte privințele.

Cu plăcere amă constată marile progrese, ce le-a făcută d-lă D. Popovic în patru ani, de când l'amă audită pentru ultima ôră într'ună concertă totă aic. D-sa a devenită în acestă rēstimpă ună cântăreță de primulă rangă, care te farmecă cu vocea lui frumôsă și puternică și cu predarea lui în adevără artistică.

Dea cu primele două piese din bo-gatulă și alesulă seu programă, d-lă D. Popovic a sciută să câștige pentru sine pe ascultători, secerândă aplausele loră, cari la piesele următoare se repetă totă mai viu până ce după executarea baladei din Africana de Meyerbeer, în care cântărețulă își desfășură tôte puterea vocii sale, deveniră atăt de șgomotoșe și îndelungate, încătă d-lă Popovic a trebuit să repeteze balada.

Dulcētă și flexibilitatea vocii sale, mai alesă în predarea pianisimului, a desvoltage cântărețulă pe deplină în „Vorrei morire“ de Tosti, cântată cu multă efectă și cu o întinare forțe curată. Mai lipsea spre a completa escelentulă ensambulă numai o pronunțare ceva mai deslășită a unoră cuvinte.

Piesele române „S'o veđi mamă“ de Schipek și „Măndruliță“ de Ștefănescu au încheiată de totă bine concertulă acesta care ne-a servită nouă Româniloră spre mândriă, ér concertistului spre îndoiță onōre, căci pe lângă succesulă morală

ce l'a dobândită a săvērșită și ună actă nobilită de binefacere, oferindă în modă generosă venitulă concertului pentru fondulă studențiloră săraci. Prin acestă d-lă D. Popovic și-a câștigat ună titlu mai multă la recunoștința noastră.

D-șóra V. de Brennerberg, care a dată concursulă ei binevoitoră la acestă concertă, a executat ună solo pe violoncelă, „Andante“ de Goltermann, cu mare desteritate și acurateță și cu multă sentimentă fiindă viu aplaudată de publică. Totă așa de multă plăcă și d-lă Krause cunoscută ca eminentă violinistă. Acompaniamētulă d-lui L. Frank a fostă ca totdeuna escelentă. — u.

TELEGRAMELE, GAZ. TRANS.

(Serviciulă biuroului de coresp. din Pesta)

Viena, 6 Martie. Oficiosa „Fremdenblatt“ vestesce: Regele Milan vrea să renunțe la tronă. Sănătatea îi e sdruncinată. Regele s'a îngrijit pentru regentă. Ukasulă ce apare adă investesce pe Ristic, capulă partidei liberale, cu puterile de regentă.

Viena, 6 Martie. „Tagblatt“ vestesce: Ukasulă, cu care Regele Milană predă regentă, e dea făcută și intră adă în putere. Regele nu abdică formală, der e lucră hotărîtă că nu se mai întôrece în Serbia. Regentă va dura până la declararea maiorenității prințului de coronă.

Berlină, 6 Martie. „Nordd. Allg. Ztg.“, fôia cancelarului Bismarck, constată în privința schimbăriloră decisive în ceterle constituționale sêrbesce, că dela chemarea lui Ristic în fruntea afaceriloră guvernărei se așteptă și înăuntru și în afară cele mai bune urmări, E de admisă, că era lui Ristică nu va aduce nici o jignire în raporturile cătră Austro-Ungaria. Cei din Viena și Budapesta voră arăta țerei vecine totdeuna bunăvoința dovedită.

Cursulă pieței Brașov

din 5 Martie st. n. 1889.

Table with exchange rates for various currencies including Romanian banknotes, silver, gold, and foreign currencies like British pounds and French francs.

Cursulă la bursa de Viena

din 5 Martie st. n. 1889.

Table with stock market rates for various items like gold, silver, and bonds from different countries.

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ a 5 cr. se potă cumpăra în tutungeria I. Gross, în librăria Nicolae Ciureu și Adolf Albrecht.

Editoră și Redactoră responsabilă: Dr. Aurel Mureșianu.

Cătră onorații cetitori!

„Gazeta Transilvaniei“ intră în anulul al 52-lea al existenței sale.

Nenumăratele dovezi de simpatie și de încredere ce le-a primit acest organ de publicitate din partea Românilor de pretutindeni cu ocaziunea aniversării a cincizecea a existenței sale sunt cea mai viuă și mai puternică mărturie pentru atitudinea sa politică și națională.

Răzimat pe încrederea publicului român și condus de iubirea de patriă și de datoria ce o are cătră sfânta cauză a românismului, organul nostru n'a pregetat de a aduce, mai ales în cei de cece ani din urmă, însemnate jertfe pentru a corespunde totu mai mult cerințelor timpului și trebuințelor cetitorilor săi.

Astfel de la 1 Ianuarie 1881 „Gazeta Transilvaniei“ a început să apară de trei ori pe săptămână totu cu prețul de până atunci, ér delà 1 Aprilie 1884 apare în fie-care zi, érășî cu același preț, căci cei 2 fl. adăugați acoperu numai cheltuielile înmulțite cu portul postal.

De atunci încóce am făcutu totu ce ne-a statu în putință spre a aduce îmbunătățiri atât în redactarea diarului câtu și în întocmirea sa esterióră, pentru care scopu amu isbutitu ca diarul să-și aibă tipografia propriă.

Nu-i vorbă, multe se ceru astăzi delà unu diar, mai ales când elu este chiămatu a servi cauzei unui popor atât de multu prigonitu de sórte. Prin urmare nu putemu dice că amu ajunsu la capétulu îmbunătățirilor.

Din contră, astăzi când, ca niciodată până acuma, pozițiunea diaristiceii noastre s'a agravat; când atâtea lovituri sunt îndreptate asupra ei cu vehemență așa de mare; când procese peste procese, condamnări la închisóre și amende în bani o împiedecă în munca și stăruintele ei de a da pe față tóte nelegiuirile, prigonirile și asupririle și de a lupta pentru recăștigarea drepturilor poporului român: se cere delà noi să ne încordăm puterile cu îndoită energiă și să continuăm lupta cu curagiu neînfrântu, introducéndu noué reforme, pentru ca „Gazeta Transilvaniei“ nu numai să coréspundă mai multu chiāmării sale, ci să se tacă cu putință ca principiile salutare naționale ce le propagă să póta pătrunde până și în coliba țéranului.

Conduși de aceste vederi, amu introdusu și cu începerea anului acestuia mai multe esențiale ameliorări în diarul nostru.

Pe lângă programul, ce l'amu observat până adî la redactarea foii, suntemu decisi a cultiva mai multu și unele terene, cărora până acuma póte nu le-amu pututu da atențiunea cuvenită.

Spre scopul acesta amu avutu fericirea a concentra împrejurul nostru unu număr însemnatu de bărbați cu cunoscínțe speciale, cari voru colabura regulat la foia noastră, așa ca materialul celu va conține să fiă câtu mai variat, instructiv și acomodat trebuințelor poporului, nu numai pe tărémul politicu, literar și social, ci ținéndu deopotrivă sémă și de interesele sale din punctu de vedere alu economiei, educațiunii și higienei, alu afacerilor sale cu autoritățile cu cari vine mai desu în atingere și alu treburilor sale financiare și comerciale.

Afară de aceea căștigându-ne convingerea, că după împrejurările poporului nostru unu diar cotidianu nu este în stare a pătrunde în tóte păturile sociale — parte mare din cauza prețului lui — și astfel sciind că să sémte trebuința de a i se face cu putință ori și cărui Român, care scie ceti, ca să fiă informatu despre interesele și trebuințele lui, delà anul nou 1889 încóce amu maritu în modu destul de însemnatu prin adausuri numerele noastre cu data de Duminecă și să le întocmim și să le redactăm astfel, ca să intereseze pe ori și ce cetitor și să se póta abona și separat.

Amu deschis dér abonamentu la „Gazeta Transilvaniei“, care deși mai bogat în materialu, va costa ca și până acuma 12 fl. v. a., pe an și în deosebire pentru aceia, cărora împrejurările nu le értă de a abona întregu diarul, amu deschis abonamentu separat la numerele cu data de Duminecă ale „Gazetei Transilvaniei“, cari voru costa pe anu numai 2 fl. v. a.

Rugăm pe abonații noștri de până acuma, ca să stăruiască pe câtu le va sta în putință în cerculu domniilor lor pentru lăfirea „Gazetei Transilvaniei“ precum și pentru răspândirea în popor a numerelor cu data de Duminecă, ce se póte abona și separat.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabilu din 1 Iunie 1888.

Table with multiple columns and rows showing train schedules between various stations like Budapest, Cluj, Sibiu, etc. Includes train types (Tren de persoane, Tren accelerat) and times.

Nota: Numerii încuadrați cu linii gróse însemnéază órele de nópte.